

LIETUVOS VYRIAUSIASIS ADMINISTRACINIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2019 m. sausio 31 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Audriaus Bakavecko (pranešėjas), Vaidos Urmonaitės-Maculevičienės (kolegijos pirmininkė) ir Skirgailės Žalimienės,

teismo posėdyje apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Kauno tardymo izoliatoriaus, apeliacinį skundą dėl Kauno apygardos administracinio teismo 2017 m. lapkričio 20 d. sprendimo administracinėje byloje pagal pareiškėjo skundą atsakovui Lietuvos valstybei, atstovaujamai Kauno tardymo izoliatoriaus, dėl neturtinės žalos atlyginimo priteisimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

1. Pareiškėjas (toliau – ir pareiškėjas) su skundu kreipėsi į teismą, prašydamas priteisti iš atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Kauno tardymo izoliatoriaus (toliau – ir Kauno TI), 1 500 Eur neturtinės žalos atlyginimą (b. l. 5–9).

2. Pareiškėjas nurodė, kad nuo 2014 m. lapkričio 1 d. iki 2015 m. balandžio 20 d. buvo kalinamas Kauno tardymo izoliatoriaus kameroje pažeidžiant nustatytus reikalavimus, kameros buvo perpildytos ir jose pareiškėjui teko mažesnis plotas, nei numatyta teisės aktuose minimali norma, taip pat trūko oro. Dėl nurodytų veiksmų pareiškėjas patyrė dvasinius išgyvenimus, pažeminimą, diskomfortą. Vadovaudamasis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (toliau – ir Konvencija), jos nuostatas aiškinančia Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) praktika bei Lietuvos Respublikos civiliniu kodeksu (toliau – CK), prašė teismo priteisti jam neturtinės žalos atlyginimą.

3. Atsakovas Lietuvos valstybė, atstovaujama Kauno TI, prašė pareiškėjo skundą tenkinti iš dalies, t. y. pripažinti, kad pareiškėjo teisė į Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytas tinkamas suėmimo vykdymo sąlygas (minimalų kameros plotą) buvo pažeista, o reikalavimą dėl 1 500 Eur neturtinės žalos atlyginimo atmesti (b. l. 13–17).

4. Nurodė, kad pareiškėjui Kauno TI ginčo laikotarpiu didžiąją laiko dalį tekdavo didesnis plotas, nei reglamentuojama teisės aktuose. Trumpalaikiai ploto trūkumo pažeidimai yra susiję su etapuojamų nuteistųjų (suimtųjų) skaičiumi ir suėmimo vykdymo režimo reikalavimais, t. y. objektyviomis, nuo atsakovo atstovo valios nepriklausančiomis aplinkybėmis. Pareiškėjui minimali ploto norma nebuvo užtikrinta tik 35 dienas iš 153 parų, praleistų Kauno TI, be to, pažeidimas buvo

nežymus. Kamerų įrengimas atitinka teisės aktų reikalavimus. Kamera, kurioje kalėjo pareiškėjas, buvo vėdinama per atvirą langą, be to, joje įrengta mechaninė ventiliacija. Dėl netinkamų kalinimo sąlygų pareiškėjas nesikreipė į įstaigos administraciją. Pareiškėjas nekonkrečiai argumentuoja savo patirtą neturtinę žalą, nurodo nepagrįstas aplinkybes, neįrodo kalinimo sąlygų sukeltos neturtinės žalos fakto.

II.

5. Kauno apygardos administracinis teismas 2017 m. lapkričio 20 d. sprendimu skundą patenkino iš dalies ir priteisė pareiškėjui iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Kauno TI, 180 Eur neturtinės žalos atlyginimo. Dėl kitos reikalavimo dalies skundą atmetė (b. l. 49–52).

6. Teismas nustatė, kad pareiškėjas ginčui aktualiu laikotarpiu Kauno TI buvo paskirtas gyventi į kameras kurios plotas – m. Atsižvelgiant į tai, kad kameroje gyveno nuo 3 iki 5 asmenų, darė išvadą, kad teisės aktuose reglamentuotas reikalavimas dėl 3,6 kv. m. ploto pareiškėjui nebuvo užtikrintas laikotarpiu nuo 2014 m. lapkričio 7 d. iki 2014 m. gruodžio 12 d., taigi, iš viso 36 paras (trūko 0,41 kv. m). Minėti duomenys kitais objektyviais duomenimis nepaneigti, todėl teismas jais vadovavosi sprenddamas apie pareiškėjo reikalavimų pagrįstumą.

7. Pareiškėjas taip pat nurodė, kad kameroje nebuvo tinkamo vėdinimo, jam kildavo dusulio priepuoliai, atidarius langą, atsirasdavo skersvėjis, dėl ko pareiškėjas peršaldavo. Atsakovo atstovas nurodė, kad kameros yra vėdinamos per atvirą langą ir mechaninę ventiliaciją. Šias aplinkybes patvirtino į bylą pateiktos fotonuotraukos. Pareiškėjas skunde pats patvirtino, kad turėjo galimybę vėdinti patalpą per atvirą langą. Pareiškėjo argumentai dėl kylančio skersvėjo laikyti subjektyvaus pobūdžio teiginiu, nesudarančiu pagrindo neturtinės žalos atsiradimo konstatavimui. Be to, teismas nustatė, kad pareiškėjui yra diagnozuota bronchinė astma, todėl teismo vertinimu, skunde nurodomi kvėpavimo takų sutrikimai (dusulys) galimai buvo sąlygoti minėtos ligos. Teismas pareiškėjo argumentus dėl netinkamo vėdinimo, kurie nepatvirtinti jokiais objektyviais įrodymais, atmetė.

8. Išsamiai bei visapusiškai įvertinęs byloje surinktus įrodymus, atlikęs teisės normų, reglamentuojančių asmenų laikymo laisvės atėmimo vietose sąlygų analizę, teismas darė išvadą, kad Kauno TI ginčui aktualiu laikotarpiu iš viso 36 paras neužtikrino pareiškėjui teisės aktais reglamentuotos minimalios vienam asmeniui tenkančios gyvenamojo ploto normos. Teismui nekilo abejonių, kad dėl tokių netinkamų kalinimo sąlygų pareiškėjas patyrė tam tikrų nepatogumų. Tačiau atsižvelgęs į tai, kad nagrinėjamu atveju pareiškėjui teko daugiau nei 3 kv. m ploto, pažeidimas buvo trumpalaikis, nėra duomenų, kad pareiškėjas buvo kaip nors išskirtas iš kitų nuteistųjų ir jam kokiu nors būdu bloginamos bausmės atlikimo sąlygos, taip pat nenustatyta, kad pareiškėjui būtų pablogėjusi sveikata ar atsiradę kitų sunkaus masto neigiamų pasekmių dėl netinkamų kalinimo sąlygų, teismas sprendė, jog nėra pagrindo konstatuoti, kad pareiškėjas, jo nurodytu laikotarpiu, atliko bausmę žmogaus orumą žeminančiomis, t. y. pažeidžiančiomis Konvencijos 3 straipsnį, sąlygomis.

9. Teismas atkreipė dėmesį į bylai svarbią aplinkybę, kad pareiškėjas dėl neturtinės žalos atlyginimo kreipėsi į teismą praėjus beveik dvejimems metams nuo paskutinės jo kalinimo Kauno TI dienos, kas, pareiškėjo teigimu, sukėlė jam skunde nurodytas pasekmes. Aplinkybė, kad pareiškėjas dėl pasinaudoti teismine gynyba beveik dvejus metus nuo paskutinio neigiamus išgyvenimus sukėlusio atsakovo veiksmo, leido daryti išvadą, jog jo patirta dvasinė skriauda nėra tokia didelė, kad ją būtų galima vertinti pareiškėjo nurodoma suma.

10. Įvertinus pažeidimo trukmę ir pobūdį, pareiškėjo delsimą pasinaudoti teisine gynyba, nesant įrodymų apie tai, kad atsakovo atstovas būtų sąmoningai siekęs pažeminti pareiškėjo orumą ar nežmoniška su juo elgėsis, taip pat nesant duomenų, kad pareiškėjas ginčui aktualiu laikotarpiu dėl netinkamų laikymo sąlygų buvo kreipęsis į Kauno TI administraciją, Psichologinę tarnybą, ar kad dėl to jam būtų atsiradę kokie nors negrįžtami sveikatos sutrikimai, atsižvelgiant į šiuo metu Lietuvoje egzistuojančias ekonomines darbo užmokesčio bei pragyvenimo sąlygas bei Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką, pareiškėjui padarytos neturtinės žalos dydis buvo įvertintas 180 Eur ir ši suma priteista iš atsakovo.

III.

11. Atsakovas Lietuvos valstybė, atstovaujama Kauno TI, pateikė apeliacinį skundą, prašydamas Kauno apygardos administracinio teismo 2017 m. lapkričio 20 d. sprendimą panaikinti ir priimti naują sprendimą, pripažįstant, kad pareiškėjo teisė į minimalaus ploto, tenkančio asmeniui kameroje, užtikrinimą buvo pažeista, o pirmosios instancijos teismo pareiškėjui priteistas neturtinės žalos atlyginimo būdas (piniginė kompensacija) – neteisėtas, nes neproporcingas padarytai neturtinei žalai (b. l. 55–60).

12. Atsakovas mano, kad pirmosios instancijos teismas rėmėsi teismų praktika, neatitinkančia nagrinėjamos situacijos. Teigia, kad teismas, priimdamas sprendimą dėl neturtinės žalos atlyginimo būdo, turėjo įvertinti pažeidimo mažareikšmiškumo kriterijų, žalos pasekmes, žalą padariusio asmens kaltę, turtingumą, sąžiningumą, teisingumą ir protingumą kriterijus. Atsakovo manymu, pirmosios instancijos teismas dalį šių kriterijų įvertino nustatydamas neturtinės žalos piniginį dydį, tačiau sprendime neatsispindi šių kriterijų vertinimas siekiant pasirinkti teisingą neturtinės žalos atlyginimo būdą. Atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjo patirti nepatogumai truko trumpą laiką, nebuvo tęstiniai ir buvo itin nežymūs, mano, kad tinkamas neturtinės žalos atlyginimo būdas turėtų būti teismo sprendimu pripažįstamas asmens teisių pažeidimo faktas.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

IV.

13. Nagrinėjamoje byloje ginčas kilo dėl neturtinės žalos atlyginimo pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.271 straipsnį pareiškėjui padarytos dėl netinkamų laikymo Kauno tardymo izoliatoriuje sąlygų.

14. Pirmosios instancijos teismas, iš dalies tenkindamas pareiškėjo skundą, nustatė, kad 36 paras nebuvo užtikrintas reikalavimas dėl minimalaus vienam asmeniui tenkančio kameros ploto (trūko 0,41 kv. m), ir priteisė pareiškėjui iš atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Kauno TI, 180 Eur neturtinės žalos atlyginimą.

15. Atsakovas apeliacinį skundą grindžia teiginiu, jog, atsižvelgiant į tai, kad nustatytas pažeidimas truko trumpai, nebuvo tęstinis, ir buvo itin nežymus, priteistas neturtinės žalos dydis yra neproporcingas ir šiuo atveju tinkamas neturtinės žalos atlyginimo būdas turėtų būti asmens teisių pažeidimo pripažinimas.

16. Pagal Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ir ABTĮ) 140 straipsnio 1 dalį, teismas, apeliacine tvarka nagrinėdamas bylą, patikrina pirmosios instancijos teismo sprendimo pagrįstumą ir teisėtumą, neperžengdamas apeliacinio skundo ribų. Pažymėtina, kad byloje nenustatytos aplinkybės, dėl kurių turėtų būti peržengtos apeliacinio skundo ribos, bei nenustatyti sprendimo negaliojimo pagrindai, nurodyti ABTĮ 146 straipsnio 2 dalyje (ABTĮ 140 str. 2 d.), todėl apeliacinės instancijos teismas šią bylą apeliacine tvarka nagrinėja ir patikrina pirmosios instancijos teismo sprendimo pagrįstumą ir teisėtumą, neperžengdamas apeliacinio skundo ribų (ABTĮ 140 str. 1 d.).

17. Atsakydama į atsakovo apeliacinio skundo argumentus, teisėjų kolegija pažymi, kad Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje nuosekliai laikomasi pozicijos, jog asmuo, kuris yra kalinamas nepriimtinais sąlygomis, paprastai patiria neturtinę žalą, kaip ji yra apibrėžta CK 6.250 straipsnio 1 dalyje (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. balandžio 12 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-309-438/2017, 2017 m. vasario 22 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-235-492/2017, 2017 m. sausio 3 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-3358-624/2016, 2016 m. lapkričio 15 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-2848-624/2016 ir kt.). Ši aplinkybė taip pat konstatuota ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje (žr., pvz., 2008 m. lapkričio 18 d. sprendimą byloje *S. prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 871/02)). Tokia pozicija

grindžiama neturtinės žalos pobūdžio specifika, pagal kurią ginčo dėl neturtinės žalos padarymo sprendimui negali būti taikomi tokie patys įrodymų konkretumo standartai kaip nagrinėjant turtingos žalos padarymo klausimus, šiuo atveju didesnę reikšmę turi visuotinai žinomų aplinkybių, tam tikrų reiškinų atitikimo visuotinai priimtoms moralės ir etikos normoms bei vertinimams kriterijai (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. balandžio 16 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. A⁴⁴⁴-619/2008, Administracinė jurisprudencija Nr. 14, 2008). Todėl įrodinėjant neturtinę žalą ypatingą reikšmę įgyja įrodomieji faktai, kurie yra pagrindas logine seka daryti išvadą, kad egzistuoja kitas – materialiojo teisinio pobūdžio faktas – neturtinės žalos padarymo faktas. Įrodžius tokius faktus, kurie neabejotinai turėtų lemti neigiamą poveikį nukentėjusiajam asmeniui (neigiamus fizinius ar dvasinius išgyvenimus), gali būti konstatuotas ir neturtinės žalos padarymo faktas (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. balandžio 14 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-1371-520/2017, 2012 m. kovo 19 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-336/2012, 2012 m. vasario 6 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-39/2012 ir kt.).

18. Nagrinėjamu atveju pirmosios instancijos teismas nurodytų įrodinėjimo standartų laikėsi, kadangi, kaip minėta, materialiojo teisinio pobūdžio faktą – neturtinės žalos, pasireiškusių fizinių nepatogumais, papildomu diskomfortu, teisės aktais garantuotos minimalios gyvenimo kokybės pablogėjimu, pareiškėjui padarymą, grindė tokiais faktiniais duomenimis, kaip kad pareiškėjo laikymu 36 paras sąlygomis, neatitinkančiomis teisės aktų reikalavimų, keliamų vienam asmeniui kameroje tenkančiam plotui. Atsižvelgiant į tai, pirmosios instancijos teismas pagrįstai pripažino, kad dėl to pareiškėjas patyrė neturtinę žalą, kaip ji apibrėžta CK 6.250 straipsnio 1 dalyje.

19. Dėl neturtinės žalos atlyginimo būdo pažymėtina, jog asmens, kuris patyrė neturtinės žalos dėl nepriimtinių kalinimo sąlygų, teisės gali būti apginamos dviem būdais – teismo sprendimu pripažįstant asmens teisių pažeidimą arba už patirtą skriaudą atlyginant pinigine kompensacija. Viena vertus, ne visais atvejais tam, jog būtų apginta pažeista neturtinė teisė, priteisiamas neturtinės žalos atlyginimas pinigais. Kita vertus, neturtinės žalos atlyginimas pinigais priteisiamas, jeigu konkrečiu atveju nustatoma, kad teisės pažeidimo pripažinimo nepakanka pažeistai teisei apginti (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gruodžio 16 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-2009/2013 ir joje nurodytą Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. lapkričio 6 d. sprendimą byloje *Meilus prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 53161/99).

20. Nagrinėjamu atveju, atsižvelgus į įkalinimo įstaigą, kurioje pareiškėjas buvo laikomas ginčo laikotarpiu, į nustatytą pažeidimą, jo pobūdį, mastą ir trukmę (minimalios ploto normos pažeidimas truko nepertraukiamai 36 paras iš eilės, pažeidimo metu pareiškėjas Kauno TI kameroje buvo laikomas ne vienas, o su dar 3–4 žmonėmis), į kitas reikšmingas žalos atlyginimo būdo ir dydžio nustatymo aplinkybes, vertintina, jog tik teisės pažeidimo pripažinimo nepakanka pažeistai pareiškėjo teisei apginti, todėl pirmosios instancijos teismas pagrįstai priteisė pareiškėjui neturtinės žalos atlyginimą pinigais. Taigi, priešingai nei nurodo atsakovas apeliaciniame skunde, teismas, priimdamas ginčijamą sprendimą, vertino visas su nustatytu pažeidimu susijusias aplinkybes.

21. Teisėjų kolegija pažymi, kad, priešingai, nei teigia atsakovas apeliaciniame skunde, ginčijamas pirmosios instancijos teismo sprendimas atitinka Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką panašaus pobūdžio bylose. Be to, pažymėtina, kad kiekvienas žalos dėl nepriimtinių kalinimo sąlygų atlyginimo atvejis yra individualus ir turi būti atsižvelgta į visumą faktinių aplinkybių, esančių konkrečioje administracinėje byloje. Todėl atsakovo apeliacinio skundo argumentai, jog pirmosios instancijos teismas, nustatydamas priteistinos neturtinės žalos dydį, vadovavosi netinkama teismų praktika, yra nepagrįsti.

22. Atsižvelgus į tai, kas išdėstyta, konstatuotina, kad pirmosios instancijos teismas tinkamai aiškino ir taikė teisės aktus, reguliuojančius ginčo santykius, faktines ginčo aplinkybes, priėmė teisėtą ir pagrįstą sprendimą, atitinkantį ABTĮ 86 straipsnio reikalavimus bei suformuotą teismų praktiką panašiose bylose, todėl pirmosios instancijos teismo sprendimas paliekamas nepakeistas, o atsakovo apeliacinis skundas atmetamas.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 144 straipsnio 1 dalies 1 punktu, teisėjų kolegija

n u t a r i a:

Atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Kauno tardymo izoliatoriaus, apeliacinį skundą atmesti.

Kauno apygardos administracinio teismo 2017 m. lapkričio 20 d. sprendimą palikti nepakeistą.

Nutartis neskundžiama.

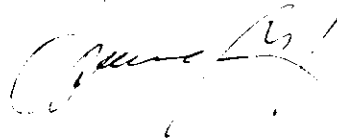
Teisėjai

Audrius Bakaveckas

Vaida Urmonaitė-Maculevičienė

Skirgailė Žalimienė